

І. П. ЖИГАЛКІН,
кандидат юридичних наук,
суддя господарського суду
Харківської області

ТРУДОВЕ ПРАВО УКРАЇНИ ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ПРАВА

У статті підкреслено, що теоретична розробка феномену системи права розкриває перспективи більш глибокого й всебічного пояснення конкретних правових явищ, удосконалення законодавства і правореалізуючої діяльності; дозволяє порівняти ефективність правового регулювання з рівнем індивідуальної і суспільної правової культури, визначити ступінь впливу юридичної науки на практику. Автором застосовано системний підхід до аналізу трудового права.

Ключові слова: трудове право, предмет трудового права, метод трудового права, система права, галузь права, інститут права.

Постановка проблеми. На початку XXI ст. Україна знаходиться на певному роздоріжжі, адже визначаються шляхи подальшого розвитку суспільства, держави та права. Тому особливого значення набуває розв'язання найбільш фундаментальних питань, що стосуються суті оновленої України як держави незалежної, демократичної, соціальної і правової (ст. 1 Конституції України [1]). Хоча всі діючі політичні сили й визнають, що загальне трактування нашої держави повинно бути саме таким, однак майже кожна з них вкладає в розуміння суті державності свій зміст та власне розуміння. Повною мірою це стосується і організації національної правової системи та її ролі у побудові і вдосконаленні Української держави.

Метою статті є комплексне дослідження трудового права України як складової національної системи права.

Стан дослідження. Окремі проблеми принципів трудового права порушувались у роботах вчених: С. С. Алексєєва, М. І. Байтіна, Н. Б. Болотіної, В. С. Венедиктова, Д. О. Карпенка, А. М. Колодія, Р. З. Лівшиця, Є. А. Лукашової, П. Д. Пилипенка, С. М. Прилипка, О. І. Процевського, В. І. Прокопенка, Н. М. Хуторян, Г. І. Чанишевої, О. М. Ярошенка.

Виклад основного матеріалу. Конституційний Суд України у рішенні № 3-рп/2012 від 25 січня

2012 р. [2], вирішуючи порушені у конституційному поданні правління Пенсійного фонду України питання, зазначає, що соціальна, правова держава Україна є державою, в якій визнається і діє принцип верховенства права; людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю; права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави; утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави, яка відповідає перед людиною за свою діяльність; усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах; конституційні права і свободи гарантуються і не можуть бути скасовані; при прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод; кожна людина має право на вільний розвиток своєї особистості, якщо при цьому не порушуються права і свободи інших людей, та має обов'язки перед суспільством, в якому забезпечується вільний і всебічний розвиток її особистості; громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом; конституційні права і свободи людини і громадянина не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених Конституцією України.

Характеризуючи право, насамперед зауважимо, що воно є загальнообов'язковим соціальним регулятором. Загальнообов'язковість означає, що всі особи, яких стосуються вимоги права), зобов'язані їх неухильно дотримуватися або виконувати; ніхто не може знаходитися поза правом. У такому сенсі можна говорити про право як про універсальну соціальну граматику, головне призначення якої полягає у створенні умов можливості спільного життя людей, тобто умов функціонування людської спільноти [3, с. 50]. Саме право здатне забезпечує регулярність і передбачуваність дій людей.

Г. Харт сутність права пояснює як комбінацію первинних і вторинних правил. На його думку, первинні правила вимагають від людей виконання або утримання від виконання певних дій незалежно від їхнього бажання. У свою чергу вторинні правила передбачають, що люди можуть вводити нові правила первинного типу, анулювати або змінювати старі, різними способами визначати сферу їх дії або контролювати їхні юридичні наслідки. Іншими словами, вторинні правила стосуються первинних правил: вони визначають способи, в які первинні правила можна остаточно з'ясувати, вводити, виключати, змінювати, а також остаточно визначати факт їхнього порушення. Отже, правила першого типу покладають обов'язки, а правила другого типу надають повноваження. Саме поява вторинних правил стала кроком з доправового у правовий світ [4, с. 48, 96]. Серед вторинних правил вчений виокремлює: а) ті, що надають повноважень творити закони («правила змін») – вони уповноважують якусь людину або групу осіб запроваджувати нові первинні правила та скасовувати старі правила; б) ті, що надають повноважень судити («правила винесення вироку») – вони уповноважують окремих осіб авторитетно вирішувати питання, чи було порушено первинне правило в тому чи іншому конкретному випадку, а також визначатимуть належну процедуру ухвалення такого рішення; в) «правило визнання» – воно не надає повноважень, а визначає умови, які слід виконати, щоб певну норму можна було вважати частиною права суспільства [4, с. 97–99]. У сучасних умовах право набуває особливого змісту, оскільки має забезпечувати реформування суспільних відносин на ринковій основі. Забезпечення оптимального правового регулювання суспільних відносин – дуже актуальна проблема не лише сучасного соціально-економічного, а й суспільно-політичного життя держави. Регулятивні можливості права залежать від багатьох факторів пізнавально-правового процесу: соціально-політичних, психологічних, аксіологічних, логічних та

інших, що загалом утворює цілісну картину функціонування права як пізнання. Водночас право не варто ставити в залежність від соціальних факторів. Щоб бути ефективним регулятором суспільних відносин право має враховувати стан розвитку суспільних відносин, а отже, сутність і зміст економічних процесів.

Нині, коли існує значна кількість різноманітних підходів до аналізу права, практика засвідчила, що найкращий серед них – це застосування системного підходу. Має рацію М. В. Молодцов, який робить висновок, що жодна галузь науки, практики чи управління не може обійтися без системних уявлень, системного підходу, що дослідження системності у праві передбачає уточнення окремих моментів становлення системних уявлень у праві, їхню генезу, а також характеристики права як системного об'єкта, змісту основних категорій і понять [5, с. 6–9]. Л. Б. Тіунова доводить, що ефективність цього наукового методу, пов'язана з відносно закінченим процесом його формування як цілісної методології, що передбачає: а) визначення місця і функцій системного підходу в системі загальнонаукової методології, кола завдань, які можна вирішити з його допомогою; б) розробку понятійно-категоріального апарату, а саме: розгляд його як системи взаємопов'язаних між собою методів і засобів пізнання, що виконують єдине завдання; в) визначення специфіки та можливостей використання системного підходу в конкретних галузях науки [6, с. 9, 10]. Як справедливо вважає Д. А. Керімов, актуалізація системних фундаментальних досліджень зумовлена, з одного боку, постійною практичною необхідністю цілісного системного й комплексного освоєння та перетворення природних і соціальних умов життя, а з другого – тією обставиною, що сучасні теоретичні і практичні знання й діяльність настільки поглиблюються, спеціалізуються й диференціюються, що виникає об'єктивна потреба не тільки в систематизації знань та діяльності, а й у їх інтеграції, синтезі, відновленні загальної картини суспільного буття [7, с. 242].

Термін «система» (від грец. «συστήμα» – ціле, що складається із частин) традиційно трактується як сукупність взаємозалежних елементів, що створюють певну єдність. Поняття системи органічно пов'язане з поняттям цілісності, елемента, підсистеми, зв'язки, відносини, структури, ієрархії, багаторівневості та ін. Формуючи систему, об'єднують як матеріальні – економічні, біологічні, технічні, так і абстрактні об'єкти – наукові, математичні, керуючись при цьому певними системоутворюючими ознаками.

В. П. Коняхін до ознак системності обґрунтовано відносить такі, як-то:

- а) принципове незведення властивостей системи до суми властивостей, які складають її елементи;
- б) залежність кожного елемента системи від його місця й функцій усередині цілого;
- в) структурованість (система може бути описана тільки через її структуру);
- г) взаємозалежність системи й середовища, у якому вона відіграє провідну роль;
- д) ієрархічність, яка припускає, що кожна система є підсистемою і складається з підсистем [8, с. 132].

При здійсненні системного дослідження певної соціальної проблеми варто дотримуватись схеми, що подається М. С. Каганом [9, с. 30, 31]. Він радить розглядати соціальну систему у трьох аспектах: предметному, функціональному й історичному. Предметний аспект спрямований на виявлення в ході структурного аналізу елементів системи і зв'язків між ними, а також виділення закономірних зв'язків компонентів системи, визначення ступеня їх складності, субординаційні, координаційні зв'язки, вертикальну і горизонтальну будову, порівняння цієї системи з іншими тощо. Функціональний – передбачає: а) встановлення прямих і зворотних зв'язків системи із середовищем, а також б) рух її елементів, зумовлений внутрішньою структурою та зовнішніми функціями. Історичний – дає можливість у ході аналізу розвитку соціальної системи використовувати методи наукового прогнозування з метою її вдосконалення. Наведений підхід дозволяє застосовувати системну методологію до будь-якої соціальної системи, в тому числі і права.

На основі загальних розробок системного підходу Д. А. Керімов запропонував свій варіант визначення системи в праві: «об'єктивне об'єднання за змістовними ознаками певних правових частин у структурно впорядковану цілісну єдність, що характеризується відносною самостійністю, стійкістю і автономністю функціонування [10, с. 278]. При цьому правознавець називає такі суттєві ознаки поняття системи у праві:

- частини системного правового цілого об'єктивно об'єднані. Мова у цьому випадку йдеться про те, що частини існують не самі по собі, а лише в рамках єдиного цілого;
- частини системного цілого з'єднані між собою за певними змістовними ознаками, які характеризують субстанціональні особливості їх властивостей і зв'язків;
- системне правове ціле утворює єдність у результаті структурної впорядкованості його частин, що визначає їх функціональні залежності і взаємодії.

Впорядкованість частин та їх функціональні взаємодії притаманні системному утворенню, але єдність системи обумовлюється не тільки впорядкованістю частин, що входять до неї, а й субстанціональною природою цих частин;

– властивість відносної самостійності розкривається в чотирьох аспектах: незвідність якостей цілого до якостей системоутворюючих частин; здатність видозмінювати складові частини і створювати нові частини в межах єдності; система права може виступати у вигляді частини або підсистеми більшої системи і сама в межах своєї органічної єдності розчленовуватися на системи іншого рівня; наявність у системи зв'язків із зовнішнім середовищем;

– структурна впорядкованість додає системі відносної стійкості;

– відносна автономність функціонування (як наслідок відносної самостійності), ступінь якої обумовлюється рівнем системи [10, с. 278, 279].

До складних юридичних категорій належить і явище «система права». Теоретична розробка феномену останньої розкриває перспективи більш глибокого й всебічного пояснення конкретних правових явищ, удосконалення законодавства і правореалізуючої діяльності, порівняння ефективності правового регулювання з рівнем індивідуальної і суспільної правової культури, визначення ступеня впливу юридичної науки на практику.

В юридичній літературі немає великих розбіжностей щодо визначення поняття «система права». Зазвичай її трактують як внутрішню будову чинного в державі права, яка виражає єдність норм, що його складають, та їх розмежування на галузі, інститути та підгалузі права. Система права відображає об'єктивні потреби, ґрунтується на спільності принципів і конструкцій, які мають сталий характер. У процесі розвитку законодавства відбувається перехід загальних об'єктивних закономірностей у систему законодавства. Система права виступає тим орієнтиром, що визначає побудову й розвиток законодавства. Подібно до того як цілісні утворення природи і саме суспільство як ціле суть результат природно-історичного процесу, так і утворення законодавцем законодавчих цілісностей підкоряється об'єктивному праву, об'єктивній необхідності – природно-історичним закономірностям суспільного розвитку.

Система права характеризується такими ознаками:

- а) має об'єктивний характер і складається відповідно до потреб суспільного розвитку;
- б) є цілісною і структурованою, тобто складається із взаємопов'язаних структурних елементів системи права;

в) є несуперечливою і узгодженою всередині, оскільки її складові елементи знаходяться у відносинах взаємозалежності, взаємного підпорядкування, координації та взаємовпливу;

г) її розвиток полягає у здатності змінювати свою внутрішню організацію, здійснюється шляхом реагування на імпульси, що надходять із зовнішнього середовища [11, с. 104].

Основним структурним елементом системи права на сьогоднішній день залишається галузь права, а також супровідні підгалузі, інститути.

Від системи права слід чітко відрізнити правову систему. Ю. М. Гайдидей аргументує, що остання є частиною громадянського суспільства, що складається із сукупності взаємозалежних і взаємодіючих правових явищ, які утворюють відносно стабільну організацію і покликані врегулювати сформовані суспільні відносини [12, с. 12]. Суть правової системи полягає в тому, що вона виражає баланс інтересів різних соціальних груп, верств, класів суспільства. Ці інтереси отримують віддзеркалення в праві, законах та інших елементах системи у виді державної волі, що спирається на можливість владного примусу до належної поведінки і покарання порушників юридичних приписів. Правова система виступає важливим стабілізуючим і організуючим чинником. Досягти реалізації цієї мети вона зможе за допомогою ефективного функціонування всіх своїх структурних елементів. Як компоненти правової системи О. І. Харитонова й Є. О. Харитонов називають: право як сукупність створених державою норм; законодавство як форму вираження цих норм; правові інституції, що здійснюють правову політику держави; судова та інша юридична практика; механізм правового регулювання; процес правореалізації; права, свободи та обов'язки громадян; система правовідносин, що функціонують у суспільстві; законність і правопорядок; правова ідеологія; суб'єкти права; системні зв'язки, що забезпечують єдність, цілісність і стабільність системи; інші правові явища, які утворюють «інфраструктуру правової системи» (наприклад, правосуб'єктність, правовий статус, юридична відповідальність, законні інтереси та ін.) [13, с. 26, 27]. Отже, правова система як складне багатогранне правове явище складається з найважливіших компонентів, які відображають і формують правове життя суспільства.

М. І. Матузов зазначає, що галузь права як складник системи права не «вигадується», а народжується із соціальних і практичних потреб [14, с. 396], і як умови, необхідні для виникнення самостійної юридичної галузі, виділяє: а) ступінь своєрідності тих чи інших відносин; б) їх дольову частку; в) неможли-

вість врегулювати відносини, що виникли, за допомогою норм інших галузей права; г) необхідність застосування особливого методу регулювання.

Однією із галузей системи права України є трудове право. Воно має власний предмет, метод, принципи та джерела. Основними із названих іманентних властивостей галузі є, поза всяким сумнів, предмет і метод правового регулювання.

Так, до предмета трудового права, разом із трудовим, входять також відносини, пов'язані з трудовими. Це відносини у сфері працевлаштування, організації та управління працею, підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації, матеріальної відповідальності працівників і роботодавців, соціального партнерства, встановлення умов праці, розгляду трудових спорів, нагляду та контролю за дотриманням законодавства про працю.

О. М. Ярошенко метод трудового права трактує як специфічний комплекс таких способів правового регулювання праці: а) поєднання централізованого та локального регулювання суспільних відносин у сфері праці; б) поєднання рівноправ'я сторін трудових відносин із підпорядкуванням у процесі праці; в) договірний характер праці та визначення її умов; г) участь працівників через своїх представників, професійні спілки, трудовий колектив у правовому регулюванні праці та контролі за дотриманням трудового законодавства; д) специфічні способи захисту трудових прав та забезпечення виконання трудових обов'язків [15, с. 11–15, 16, с. 45–52].

Висновки. Із плином часу змінюються культури, цивілізації, державні та політичні устрої, але незмінним залишається поділ суспільних відносин на публічні і приватні. Відповідно зберігається і система права, заснована на цьому поділі. Це зумовлено різним праворозумінням, систематизаційними підходами, юрисдикцією органів державної влади тощо. Причини дихотомії права лежать, насамперед, у різному характері відносин між людьми, між людьми та державою, між державами. І якщо між людьми виникають відносини переважно приватного характеру, що побудовані на особистому чи приватному інтересі, то вже відносини між людьми та державою чи між державами побудовані на основі інтересу всезагального, спільного, а отже, публічного. Публічне право регулює відносини спільного інтересу, тобто все те, що пов'язане із задоволенням всезагальних потреб, захистом інтересів всього суспільства та держави. Держава у свою чергу створює такі інститути, через які можна було б належним чином регулювати суспільні відносини та забезпечувати універсальний, загальнодержавний інтерес.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Рішення Конституційного Суду України від 25.01.2012 р. № 3-рп/2012 // Офіц. вісн. України. – 2012. – № 11. – Ст. 422.
3. Гьофе О. Демократія в епоху глобалізації : монографія / пер. з нім. О. Гьофе. – К. : ППС-2002, 2007. – 436 с.
4. Харт Х. Л. А. Концепція права : монографія / пер. з англ. Х. Л. А. Харт. – К. : Сфера, 1998. – 236 с.
5. Молодцов М. В. Система советского трудового права и система законодательства о труде : монографія / М. В. Молодцов. – М. : Юрид. лит., 1985. – 175 с.
6. Тиунова Л. Б. Системные связи правовой действительности: методология и теория : монографія / Л. Б. Тиунова. – СПб. : Изд-во С-Петербур. ун-та, 1991. – 136 с.
7. Керимов Д. А. Методология права (предмет, функции, проблемы философии права) : монографія / Д. А. Керимов. – 2-е изд. – М. : Аванта +, 2001. – 560 с.
8. Коняхин В. П. Теоретические основы построения Общей части российского уголовного права : монографія / В. П. Коняхин. – СПб. : Юрид. центр Пресс, 2002. – 348 с.
9. Каган М. С. Человеческая деятельность: опыт системного анализа : монографія / М. С. Каган. – М. : Политиздат, 1974. – 328 с.
10. Керимов Д. А. Философские проблемы права : монографія / Д. А. Керимов. – М. : Мысль, 1972. – 472 с.
11. Миколенко О. І. Місце адміністративного процедурного права в системі юридичних знань та системі права України : дис. ... д-ра юрид. наук : спец. 12.00.07 / О. І. Миколенко. – Одеса, 2010. – 444 с.
12. Гайдидей Ю. М. К вопросу о структуре правовой системы / Ю. М. Гайдидей // Вектор науки Тольятинского гос. ун-та. Серия: Юрид. науки. – 2015. – № 1 (20). – С. 12, 13.
13. Харитонов О. І. Порівняльне право Європи: Основи порівняльного правознавства. Європейські традиції : навч. посіб. / О. І. Харитонов, Є. О. Харитонов. – Х. : Одиссей, 2002. – 592 с.
14. Теория государства и права : курс лекций / под ред. Н. И. Матузова, А. В. Малько. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Юрист, 2002. – 776 с.
15. Ярошенко О. М. Метод правового регулювання соціально-трудових відносин / О. М. Ярошенко // Трудове право та проблеми соціального захисту населення в контексті правової держави : матеріали наук.-практ. конф., м. Харків, 24–25 верес. 2010 р. / за ред. проф. В. С. Венедіктова. – Х. : Укр. асоц. фахівців труд. права, Харк. екон.-прав. ун-т, 2010. – С. 11–15.
16. Ярошенко О. М. До питання про метод правового регулювання праці / О. М. Ярошенко // Актуальні проблеми права: теорія і практика : зб. наук. пр. / за ред. Л. І. Лазор. – Луганськ : Вид-во Східноукраїн. нац. ун-ту ім. В. Даля, 2009. – № 13. – С. 45–52.

REFERENCES

1. Konstytutsiia Ukrainy vid 28.06.1996 № 254k/96-VR [The Constitution of Ukraine of 28.06.1996 № 254k / 96-VR]. *Vidom. Verkhov. Rady Ukrainy – Data of Supreme Council of Ukraine* 1996, № 30, St. 141 [in Ukrainian].
2. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy vid 25.01.2012 № 3-rp/2012 [The decision of the Constitutional Court of Ukraine of 25.01.2012 № 3-rp/2012]. *Official. Visn. Ukraine – Official Herald of Ukraine* 2012, № 11, St. 422 [in Ukrainian].
3. Hofe, O. (2007). *Demokratiiia v epokhu hlobalizatsii: monohr. [Democracy in the era of globalization: the monogram]*. K.: PPS [in Ukrainian].
4. Khart, Kh. L. A. *Kontseptsiia prava: monohr. [The concept of law: monograms]*. K.: Sfera [in Ukrainian].
5. Molodtsov, M. V. (1985). *Sistema sovetskogo trudovogo prava i sistema zakonodatelstva o trude: monohr. [The system of Soviet labor law and legislation on labor system: monograms.]*. M.: Yuryd. lit. [in Russian].
6. Tiunova, L. B. (1991) *Sistemnyie svyazi pravovoy deystvitelnosti: metodologiya i teoriya: monogr. [System due legal reality: Methodology and teoriya: monograph]*. Saint Petersburg: Izd-vo SPb un-ta [in Russian].
7. Kerimov, D. A. (2001). *Metodologiya prava (predmet, funktsii, problemyi filosofii prava): monogr. [Methodology of Law (object, function, philosophy of law issues): monograph.]*. M.: Avanta [in Russian].
8. Konyahin, V. P. (2002). *Teoreticheskie osnovyi postroeniya Obschey chasti rossiyskogo ugolovnogogo prava: monogr. [Theoretical bases of construction of the General Part of the Russian criminal law: monograph.]*. Saint Petersburg: Yurid. tsentr Press [in Russian].

9. Kagan, M. S. (1974). *Chelovecheskaya deyatel'nost': opyt sistemnogo analiza: monogr. [Human activities: system analysis experience: monograph.]*. Moskva: Politizdat [in Russian].
10. Kerimov, D. A. (1972). *Filosofskie problemyi prava: monogr. [Philosophical problems of law: monograph.]*. M.: Myisl [in Russian].
11. Mykolenko, O. I. (2010). Mistse administratyvnoho protsedurnoho prava v systemi yurydychnykh znan ta systemi prava Ukrainy [Local administrative procedural law in the system of legal knowledge and legal system of Ukraine]. *Doctor's thesis*. Odesa [in Ukrainian].
12. Gaydidey, Yu. M. (2015). K voprosu o strukture pravovoy systemy [To the question of the legal structure of the system]. *Vektor nauki Tolyatinskogo gos. un-ta, Seriya: Yurid. Nauki – Vector Science Togliatti State. Univ., Series: judic. Science* 2015, 1, 20,12, 13 [in Russian].
13. Kharytonova, O. I., Kharytonov, Ye. O. (2002). *Porivnialne pravo Yevropy: Osnovy porivnialnoho pravoznavstva. Yevropeiski tradytsii: navch. posib. [European Comparative Law: Foundations of comparative law. European tradition: teach. Training Manual]*. Kharkiv: Odissei [in Ukrainian].
14. Matuzova, N. I., Malko, A. V. (Eds.). (2002). *Teoriya gosudarstva i prava: kurs lektsiy [Theory of State and Law: course of lectures]*. Moskva: Yurist' [in Russian].
15. Yaroshenko, O. M. (2010). Metod pravovoho rehulivannia sotsialno-trudovykh vidnosyn [The method of legal regulation of social and labor relations / Employment and social protection issues in the context of law]. Proceedings from The Employment and social protection issues in the context of law : *Naukovo-praktuchna konferentsia (24 – 25 veresnia 2010) – Scientific and Practical Conference*. (pp. 11-15). Kharkiv: Ukrainska asotsiatsiia fakhivtsiv trudovoho prava, Kharkivskiy ekonom.-pravov. un-t [in Ukrainian].
16. Yaroshenko, O. M. (2009). Do pytannia pro metod pravovoho rehulivannia pratsi [On the question of method of legal regulation of labor]. *Aktualni problemy prava: : teoriia i praktyka: Zb. nauk. prats – Actual Problems of Law: Theory and Practice: Coll. Science. Papers*, 13, 45-52 [in Ukrainian].

И. П. ЖИГАЛКИН

кандидат юридических наук, судья хозяйственного суда Харьковской области

ТРУДОВОЕ ПРАВО УКРАИНЫ КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ СИСТЕМЫ ПРАВА

В статье подчеркнута, что теоретическая разработка феномена системы права раскрывает перспективы более глубокого и всестороннего объяснения конкретных правовых явлений, совершенствования законодательства и правореализующей деятельности; позволяет сравнить эффективность правового регулирования с уровнем индивидуальной и общественной правовой культуры, определить степень влияния юридической науки на практику. Автором применен системный подход к анализу трудового права.

Ключевые слова: трудовое право, предмет трудового права, метод трудового права, система права, отрасль права, институт права.

I. P. ZHYGALKIN

PhD, Judge of the Economic Court of Kharkiv Region

LABOR LAW AS A COMPONENT OF NATIONAL LAW SYSTEM OF UKRAINE

Problem setting. At the beginning of XXI century Ukraine is at a crossroads, because the ways of further development of the society, state and law just defining right now. So the solving of the most fundamental issues relating to the essence of the renewed Ukraine as an independent, democratic, social and legal state become important. It fully concerned the national legal system organization and its role in building and improving the Ukrainian state.

Target of research. The aim of the article is a comprehensive study of labor law of Ukraine as part of the national law system.

Analysis of recent research and publications. The certain issues of the principles of labor law have been studied in the works of such scientists as: S. S. Alekseev, M. I. Baytin, N. B. Bolotina, V. S. Venediktov, D. O. Karpenko, A. M. Kolodiy, R. Z. Lifshitz, E. A. Lukashova, P. D. Pylypenko, S. M. Prylypko, O. I. Protsevs'koho, V. I. Proko-penko, N. M. Khutoryan, H. I. Chanysheva, O. M. Yaroshenko.

Article's main body. The term «system» traditionally treated as a set of interrelated elements that create the unity. The concept of a system organically linked with the concept of integrity, element, subsystem, links, relationships, structure, hierarchy, multires and others. The labor law is one of the fields of law system of Ukraine. It has its own object, method, principles and sources. The main features of this inherent field are undoubtedly subject and method of legal regulation.

Thus, the subject of labor law is labor relations and relations connected with labor. This refers to relationship in employment field, work organization and work management, training, retraining and advanced training, the liability of employees and employers, social partnership, work conditions, resolving of labor disputes, supervision and control over the compliance with labor legislation.

Conclusions and prospects for the development. The division of public relations in public and private is unchanged despite of the changing of cultures, civilizations, government and political systems. The law system is based on mentioned division. It responds to different legal consciousness, systematization approaches, jurisdiction of state authorities and others.

Key words: labor law, the subject of labor law, the method of labor law, system of law, branch of law, institute of law.